

Slovenski dom

Štev. 256

V Ljubljani, v ponedeljek, 9. novembra 1942-XXI

Leto VII

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujega
Izvor: Unione Pubblicità Italiana S. A. Milano.Uredništvo in oprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana.
Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 6, Ljubljana.Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana
ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A. Milano.

Bollettino no. 896

Duri combattimenti nella zona Marsa Matruh

Il Quartier Generale delle Forze Armate comunica:

Nella giornata di ieri rilevanti forze corazzate nemiche hanno esercitato forte pressione nella zona di Marsa Matruh dove si è a lungo duramente combattuto.

L'aviazione dell'asse è intervenuta nella battaglia attaccando in continue azioni, le colonne motorizzate e le linee di rifornimento avversarie.

Una nuova incursione su Genova è stata effettuata la notte scorsa da formazioni aeree che hanno bombardato, su più ondate, la città e il porto. I danni sono ingenti; non ancora accertato il numero delle vittime.

Velivoli britannici hanno pure sganciato, senza conseguenze, alcune bombe nella periferia di Milano, Savona e Cagliari.

Vojno poročilo št. 896

Trdi boji pri Marsa Matruhu

Uradno vojno poročilo št. 896 pravi:

Včeraj so znatne nasprotnikove oklepne sile hudo pritiskale na predelu pri Marsa Matruhu, kjer so bili dolgi in trdi boji.

Osno letalstvo je posegalo v bitko ter v zaporednih nastopih napadalo motorizirane vrste ter nasprotnikove preskrbovalne črte.

Preteklo noč so letalski oddelki izvedli nov napad na Genova ter v več valovih bombardirali mesto in pristanišče. Škoda je huda, število žrtev pa še ni ugotovljeno.

Angleška letala so spustila, toda brez posledic, nekaj bomb na okolico Milana, Savone in Cagliarija.

Vsi sovjetski napadi na Kavkazu krvavo zavrženi

Na srednjem in severnem odseku nobenih važnejših dogodkov
Pri Marsa Matruhu hudi boji z močnejšimi angleškimi silami
Nemško in italijansko letalstvo poseglo v boje na kopnem

Hitlerjev glavni stan, 9. novembra. s. Nemško vrhovno poveljstvo je včeraj objavilo tole izredno vojno poročilo:

Na zapadnem Kavkazu in na področju ob Terreku je bilo več protinapadov s krvavimi izgubami za Sovjete odbiti. Izhodne postojanke so bile s topniškim ognjem in letalskimi napadi razbite.

Severovzhodno od Moždoka je bil napad močnih sovjetskih sil v protinapadu z znatnimi sovjetskimi izgubami odbiti na izhodne postojanke in je bilo zajeto znatno število ujetnikov.

Na fronti ob Donu so nemške in zavezniške čete sodelovale z nemškim in romunskim bojnim letalstvom odbile več sovjetskih napadov.

Na srednjem in severnem odseku vzhodnega bojišča ni bilo nobenih važnih vojnih dogodkov. Med skupinskimi letalskimi napadi z močnimi silami je bilo pri Ostaškovi uničenih več prevoznih

nih sovjetskih vlakov in oskrbovalnih skladišč. Pri napadih na ceste so bile razpršene sovjetske čete na pohodu in je bilo več krajev uničenih. Ponoči sta bila bombardirana mesto in postaja v Kalininu.

Topništvo kopne vojske je obstreljevalo vojaško važne cilje v Kronstadtu. Opaženih je bilo več požarov.

Letalstvo je potopilo na Ladoškem jezeru eno motorno tovorno ladjo in dva tovorna čolna, tri nadaljnje ladje so bile poškodovane.

Na odseku pri Marsa Matruhu so Angleži z močnejšimi oklepni silami nadaljevali svoje napade. Nemško in italijansko letalstvo je podpiralo boje na kopnem in je napadalo angleške sile in oskrbovalne čete.

Pri napadu angleškega letalstva na zasedeno zahodno ozemlje in pri prodoru nad severovzhodno Nemčijo so Angleži izgubili včeraj 4 letala.

Ameriško izkrcanje v francoski severni Afriki

Rooseveltova utemeljitev tega napada - Odločen odgovor maršala Petaina
Diplomatski odnosi med Francijo in Ameriko pretrgani

Rim, 9. novembra. s. Ze pred dnevi so opazili številne prevoze ameriških čet ter močne enote angleškega vojnega brodogradništva pri Gibraltarju. Pred včerajšnjim so ladje z ameriškinimi četami v spremstvu letalonskih, bojnih ladij ter rusilcev v treh velikih skupinah plule iz Gibraltarja v Sredozemsko morje. Včeraj jutraj ob 2.45 je agencija Reuter objavila uradno poročilo, da so se ameriške kopenske, pomorske in letalske sile izkrcale na mnogih krajih francoske severnoafriške obale. Pozneje je ista agencija objavila uradno poročilo iz Bele hiše, v katerem je bilo naznanjeno, da so se ameriške čete izkrcale, da bi prehiteli vdor Italije in Nemčije. Nato so dospela še angleška poročila, da je prišlo hkrati do izkrcanja na nedolgočenih točkah ob atlantski in sredozemski obali francoske severne Afrike. Dodala so tudi, da bodo ameriške čete v kratkem okrepljene z določenim številom divizij angleške vojske; poleg tega pa da so ameriška in angleška letala nad Francijo metala letake z Rooseveltovo poslanico francoskemu narodu doma in v severnoafriških kolonijah. Izkrcavalne sile so pod poveljstvom generala Eisenhowerja.

Radijska postaja v Vichyju je včeraj jutraj objavila, da je maršal Petain po ameriškem poslaniku v Vichyju dal tale odgovor na Rooseveltovo poslanico: »To noč sem zvedel za napad Vaših čet na severno Afriko. Prebral sem Vašo poslanico. Vi ste se sklicevali na izgovore, ki jih ni moči opravičiti. Vaše sovražnike ste obdolžili namere, ki se ni nikdar uresničila. Mi smo zmeraj zatrjevali, da bomo branili naš imperij, če bi ga kdo napadel in proti vsakemu, ki bi ga napadel. Vi ste vedeli, da bom držal besedo. V naši nesreči sem rešil imperij, s tem da sem zaprosil za premirje. Vi pa ste se v imenu države, s katero smo povezani s tako številnimi spomini, odločili za tako neizprosno sklep. Francija in njena čast sta na kocki. Bili smo napadeni in branili se bomo. To je povelje, ki ga dam.«

Hitler o neizogibni popolni končni zmagi

Leto 1918 se ne bo ponovilo, ker Hitler ne pozna besede »vdaža« — Nemške sile so večje kakor sile nasprotnikov — Uspehi zaradi »strategičnih napak« — Napoved o odgovoru na angleška bombardiranja

München, 9. novembra. s. Ob obletnici zgodovinskega »Pohoda na Feldherrenhalle« je bila v Münchenu snoti običajna proslava prvih mučencev narodnega socializma. Kakor pretekla leta, je tudi letos povzel besedo Hitler ter omenil obletnico 9. novembra pred desetimi leti. Potem je dejal: »Tudi tedaj smo bili zapleteni v zelo hudi boji, ker je zadnje razdobje boja za dosego oblasti bilo najtežje. Če ne bi bili zmagali, bi Evropa ne bila mogla kljubovati boljševiškim velikanu, ki je pripravil ogromno oborožitev. Najbrž bi Evrope danes sploh ne bilo več.«

Stranka je bila tedaj blizu zmagi, ne da bi bil kdo vedel. Vedeli smo samo, da bo zmaga prišla za vsako ceno. Z istim prepričanjem govorim danes tovarišem iz narodnosocialistične stranke ter vsemu nemškemu ljudstvu. Usoda ali Previdnost dajeta zmago tistemu, ki jo zasluži. Nemčija bi bila lahko zmagala tudi leta 1918, toda tedaj nemško ljudstvo zmage ni zaslužilo.

V tej vojni pa je čisto drugače. V treh letih epinega boja je Nemčija nakopičila množico zmag, kakor ji ni primere v zgodovini. Morda bo kdo vprašal, zakaj se borimo tako daleč od domovine. Odgovor je jasn: da obvarujemo domovino vojnih strahot in da te strahote držimo daleč od našega ljudstva. Boljše je imeti in držati fronto 2000 km od nemških meja, kakor prav pri mejah ali na njih.

Strašanska zmošta naših sovražnikov je v domnevi, da bi se še enkrat moglo ponoviti leto 1918. V tedanji Nemčiji je bilo najbolj neorganizirano ljudstvo na svetu, v sedanjih narodnosocialističnih pa najboljše organizirano ljudstvo sveta. Viljem II. je bil slabši, jaz pa sem močnejši, ki besede udaja ne pozna. Tedanja Nemčija je položila orožje četrte ure pred dvanaestjo, jaz ga pa mislim položiti pet minut po dvanaestji. Množice ljudi, ki se bore in delajo v našem taboru, po številu presegajo one v nasprotnikovem taboru. Postojanke, ki jih je Nemčija dosegla do danes so take, da je idiotsko misliti, da bi kdo mogel Nemčijo premagati.

Vojna se je začela, ker je Poljska odbila svojočasno velikodušno nemško ponudbo. Tedaj mi

to ni bilo všeč, danes pa zahvaljujem Previdnost, da je bilo tako. Če bi bila Poljska sprejela moje predloge, bi se bili lahko posvetili tvornemu delu, mirovnemu programu in morda ne bi bil potrošil za ojačanje vojne tega, kar sem. In tako bi bil lepega dne izbruhnil na vzhodu orkan, ki bi bil pogazil nas in vso Evropo.

Dvakrat sem ponudil roko miru nasprotnikom, toda vsako pot sem bil odbit. Po zadnji zavrnjeni ponudbi je bilo zame te reči konec. Vsa naša mirovna ponudba bi bili razlagali kot znamenje šibkosti. Od tega trenutka je bilo zame jasno ko bel dan, da mora od dveh svetov, ki sta v boju, eden pasti, in ker kaže, da Nemčija ne pada, je jasno, da bo moral pasti sovražnikov svet. Ogromni boj, v katerem smo, se bo končal s celotno in popolno zmago. Kake poravnave niso možne in si jih ni mogoče misliti. Poslednja mirovna ponudba spada v leto 1940, od tedaj stopamo z neupogljivo voljo proti končnemu cilju: proti uničenju sovražnika. Torej tudi proti uničenju tistega narodnega judovstva, ki se je zavzelo, da bo uničilo evropska plemena. Toda, kakor sem že nekoč dejal, ne bodo uničena evropska plemena, temveč judovsko plemo, ki je sanjalo, da bo uničilo nas, pa namesto tega vidi, kako se mu neizprosno bliža lastni zadnji konec.

Odločeni smo bojevati se do konca. Kakšni so pogledi na izid tega boja? Ali imamo razloga dvomiti o končni zmagi? Sovražnikova propaganda uporablja vsa slepila in sredstva, da bi v lastnih narodnih redila utvaro o zmagi. Ni izključeno, da utegnejo tudi taka slepila imeti kaj uspeha. Lahkovernost in trapavost nekaterih narodov je neizmerna. Drži pa eno, da sovražnikova propaganda ne bo dosegla svojega cilja: da bi omajala v našem ljudstvu prepričanje o zmagi.

Zanimivo je, kako nihanje morala Angležev in Amerikancev. Iz tega je mogoče razlagati učinek, ki ga pri teh lahkovernikih morajo na primer doseči premlete trditve sovjetskih uradnih poročil. Število sestreljenih nemških letal je v njih tako, da če bi ga seštevili, bi danes ne imeli niti enega letala več. Isto velja za potopljeno ladjeve in divizije. Zdjaj pa zdaj pa vsakokrat tudi priznajo, da so zapustili kako črto ter izpraznili kako mesto. In zaradi teh izpraznitvev smo prišli mi do Volge in do Kavkaza.

Zanimiv je slepilni način propagande, ki nam nalaga na grbo strateško napako za napako. Stalingrad? Po sodbi nekaterih strategov bi Stalingrad bil usodna pomoč, kakor je na primer bil Narvik. Medtem pa imamo skromno zadoščenje v ugotovitvi, da zaradi te »usodne napake« niti ena sovjetska ladja ne plove več po Volgi navzgor. Prav zaradi teh usodnih napak imamo v svojih rokah vse, kar leži tostran in onstran Dona in do Tereka, to se pravi, ukrajinsko in kubansko žitnico, ki je morda največja na svetu, rudnike mangana, največje petrolejske čistilnice in petrolejsko področje, ki pomeni za nasprotnika izgubo 10 milijonov ton petroleja, čeprav ga za zdaj mi ne moremo izkoristiti.

Očitajo nam, da napredujemo počasi. Kar se tiče brzine, je naša vojska dala primere, kakor jim ni para v zgodovini. Če zdaj tu in tam napredujemo bolj počasi, po načrtu, se to pravi, da hočemo doseči kar največje uspehe s kar najmanjšimi izgubami. Če hoče potem nasprotnik napadati, ga pustimo, pustimo naj še bolj izkrevavi. Obramba pa je včasih še cenejši zmagoviti boj.

Kar se tiče angleške ofenzive v Egiptu, kaj niso morda tudi že drugokrat Angleži napredovali v puščavi? Kaj niso potem napredovali nazaj? Važno je doseči odločilne uspehe. In te uspehe dosegamo mi.

Približno isto velja tudi za vojno izdelavo. Na tem področju nastopa nasprotnikova propaganda z bajnimi številkami, z zvezdoslovskimi programi. Za narod trap ima tak način lahko kaj uspeha. Hudo je le potem, ko dejstva podro gradove iz papirja ter odpro oči tudi najbolj zagrinjenim zaslepljenjem. V zimi 1939-1940 je Churchill dal slovitno izjavo, da je treba podmorniško nevarnost smatrati za odstranjeno, zakaj angleška obramba strahotno uničuje nemške podmornice. Tedaj je bil v boju samo majhen del podmorniškega brodogradništva, glavčina pa je čakala v oporiščih, da je bilo mogoče urediti posadke, potrebne za tedaj, ko bomo podmornice izdelovali v množicah. Torej tu

poveljnika, ki so ju uporniki sprva zaprli, sta bila takoj osvobojena in sta spet prevzela poveljstvo. General Nogues je prevzel vrhovno poveljstvo in je objavil obsedeno stanje. Čete izpolnjujejo povelja, prebivalstvo pa je mirno. Poskusi izkrcanja na atlantski maroški obali so bili zavrženi, kolikor zadeva pristanišče Casablanca. Močne ameriške sile pa so se izkrcale v Mehidiji, severno od Rabata, in v Safi, južno od Casablance. Poleg teh dveh krajev so boji v teku tudi v Buzniku. Z raketa sta bili napadeni letališči v Rabatu in Casablanci ter pristanišče Casablanca.

V Alžiriji pa je položaj nekako prav tak, ker so bili napadi na Alžir in Oran zavrženi, pač pa so se ameriške čete izkrcale na raznih manjših krajih vzhodno in zahodno od Orana, in sicer pri Arzeu in pri rtu Figalo, poleg tega pa še zahodno od Alžira.

Ameriške čete so hotele vdreti v Alžir ter zasedati palačo mornariškega poveljstva, a so bile zavrnjene. Ujeli so nekaj vojakov. Nato so bombniki in strmoglavci iz nizke višine napadli isto palačo. Eden od bombnikov je bil sestreljen.

Pri Oranu je bil napad odbiti in dve angleški in ameriški enoti sta bili potopljene. Iz Orana in Alžira poročajo o francoskih protinapadih na odsekah na obeh straneh mesta, kjer so se izkrcale ameriške čete. Generala Darlan in Juin sta bila v Alžiru ter imela vrhovno poveljstvo. General Weygand se je odpravil v Vichy, da bi se posvetoval z maršalom Petainom in Lavalom. Zveze med Alžirijo, Tunisom, Bono, Oranom in Constantino so redne.

so dejstva zelo zgovorna. Dozdaj smo potopili okoli 20 milijonov nasprotnikovega brodogradništva, več kakor pa v vsej svetovni vojni. Tudi število podmornic je danes desetkrat večje kakor je bilo v svetovni vojni, po drugi strani pa izdelujemo vedno boljše orožje.

V takem velikanskem boju kakor je sedanjni, ne more nihče zahtevati, da bi se uspehi dosegali kar v skupinah. Važno je, da se dosežejo postojanke, s katerih je sovražnika mogoče napasti in premagati, ter te postojanke držati. Drži, da to, kar imamo v rokah, se ne posreči nikomur več, da bi nam iztrgal. Kamor je stopil naš vojak, ne stopi potem nihče drugi več.

Med številnimi zavezniki, v prvi vrsti Italijani, štejemo zdaj še pravo svetovno velesilo, ki je po nasprotnikovi propagandi tudi žrtev vrste porazov. To je Japonska.

Če pretresamo položaj, imamo torej razlog, da gledamo v bodočnost s trdnim zaupanjem. Letos smo bolj pripravljeni kakor lani, bolj pripravljeni na sleherni morebitnost, ki bi jo vojna v Rusiji utegnila prinesiti. Kar se je primerilo lani, se ne bo več ponovilo. Iz najtrše preskušnje v letu 1941-1942 smo prišli razočani, kakor smo kdaj bili. Nemčija je bolj kakor kdaj prej sposobna odbijati udarce ter prehajati v protinapad. Izid boja je zanesljiv.

Kakor je znano, je Roosevelt ob napadu na francosko severno Afriko utemeljil svoj korak s trditvijo, da mora to ozemlje braniti pred Nemčijo in Italijo. Za tako nesramno trditev ne velja izgubljati niti besede. Roosevelt je nedvomno vrhovni razbojnik med vsemi tistimi, ki so nam nasprotniki. Toda zadnje besede ne bo imel ta vrhovni gangster. Mi lahko zanesljivo računamo ne samo na naše oborožene sile, temveč na mogočno notranjo fronto in na tisto silno delovno skupnost, ki ji je ime narodnosocialistična stranka.

Danes je narodnosocialistična skupnost en sam sklop, ki sega tudi na bojišče. Naše oborožene sile v resnici postajajo bolj in bolj narodnosocialistične. Junaštvo milijonov bojevnikov odgovarja zagrizeno delo na notranji fronti. Smo ubogi po zlatu, toda imamo ogromno delovno silo, prihodnost in voljo in to je tisto, kar v bistvu odloča vojno. Kaj lahko naredijo Amerikanci z vsem tistim svojim zlatom? Kvečjemu umetna zobovja. Mislim, da bi nekaj plačali, če bi imeli namesto toliko zlata deset tovarn za umetne gumi. Mi smo pa na vzhodu dobili ogromne zaloge surovin in tovarn, kar nam bo omogočilo nadaljevati vojno za vsako ceno. Res, da sadov iz teh virov še ni videti, toda naši nasprotniki naj ne mislijo, da smo držali nad porušeni tovarnami križem roke. To leto smo delali in še kako. Ne samo zase, temveč za vso Evropo, ker bomo to vojno za vso celino, in zato smo na celine dobili toliko prijateljev.

Moj nepreklicni sklep je, da mora mir, ki mora priti, biti za Evropo mir brez angleškega varstva. Iz te vojne bo Evropa prišla gospodarsko bolj zdrava kakor poprej in bo za neno korist organiziran tudi del, ki je prei bil proti njej. Konec te vojne bo podrl oblast zlata in razredov, ki so temeljili na niemi in ki so sprožili ta spopad.

Tovariši iz stranke morajo biti neomajni oznanjevalci našega neomajnega zaupanja v končno zmago. Danes je na kocki celo obstanek vsega nemškega naroda. Za naše nasprotnike ne more biti odpuščanja. Ali pademo mi ali oni. To dobro vemo in hladnokrvno gledamo stvarnosti v obraz. Sovražnik se moti, če misli, da nas bo zdelal ali utrudil ali odvrnil od enega samega našega cilja. Neizprosno bo prišla ura, v kateri mu bomo njegove bombe vrnili z obrestnimi obrestmi. Ne mislite, da mi je te zadnje mesece bilo lahko gledati kako angleška letala bombardirajo nemška mesta, ne da bi mignili. To je bila muka. Niti ena sama nemška bomba ni padla na Pariz. V Varšavi smo petkrat zahtevali naj se uda in opominjali naj selijo ženske in otroke, preden smo začeli s potrebnim letalskim bombardiranjem. Angleži naj bodo prepričani, da sem si zapomnil vse njihove bombe. Spominjajo naj se, da tudi nemški iznaiditeljski duh ni spal. Dobili bodo strahoten odgovor.

V tej vojni gre vsem Nemcem za življenje ali smrt, zato naj delajo po tem spoznanju.

Preosnova srbske vlade

Belgrad, 9. novembra. s. Predsednik srbske vlade je sklenil spremeniti svojo vlado. Nova vlada je sestavljena takole: predsednik Milan Nedić, notranji minister Tanasije Dinić (namesto Acimovića), javna dela Velibor Jonić, pravosodje Bogoljub Kujundžić, finance Milan Djordjević, gospodarstvo Milorad Nedeljković, kmetijstvo in preskrba Radoslav Veselinović, pošta in brzojav Josip Kostić, promet Duja Dokić, socialna politika in zdravstvo Stojimir Dobrosavljević, javna dela Ognjen Kuzmanović. Novi so ministri za notranje zadeve, za kmetijstvo, gospodarstvo in socialno politiko. Predsednik vlade je snovil sprejel častnikarje ter jim dal izjavo glede spremembe.

»To vojno bi lahko izgubili v Washingtonu« je naslov članka, ki ga prinaša ameriški tednik »The American« in v njem šiba nesposobnost uprave v Združenih državah. Članek ugotavlja, da manjka Ameriki velikega poglavarja, ki bi ga poslušali vsi.

Nemčija in Rumunija sta včeraj podpisali kulturno pogodbo o izmenjavi na znanstvenem, umetniškem, književnem, gledališkem in radijskem področju.

Ljubljana je prepričljivo premagala Mars

Včeraj smo imeli v Ljubljani samo eno nogometno tekmo z razliko od prejšnjih tednov, ko jih je bilo na sporedu po pet: dve dopoldne in tri popoldne. Ljubljana in Mars sta prišla po trinideskem tekmovalju v finalno borbo, ki sta jo omenjeni moštvi odigrali včeraj popoldne ob 15 na krasnem igrišču Stadionu. Vreme je bilo lepo, tudi sonce je posijalo od časa do časa in vse je bilo kot nalašč za odigranje velike tekme. Nad 600 ljudi je gledalo današnjo tekmo, pri kateri so le deloma prišli na svoj račun. — V predtekmi sta odigrali prijateljsko tekmo še mladinski moštvi Zabajka in Viča. Zmagali so oni z Zabajka z 0 : 2.

Ljubljana : Mars 3:0 (2:0)

Ljubljana: Rožič—Lah II, Obersnel II—Pelicon, Varl, Pupo—Hacler, Bertonec, Kroupa, Lah I, Vodeb.

Mars: Porenta—Priatelj, Klingenstein—Dolinar, Slamič, Pišek—Piskar I, Piskar II, Zigon, Fajon, Doberlet.

Streli golov: 24 min. Kroupa, 26. min. Hacler—Kroupa 22 min.

Obe moštvi sta posilili v borbo vse svoje najboljšje kar premorejo. Ze takoj spočetka moramo ugotoviti, da je bila Ljubljana včeraj precej boljše moštvo kot pa Poljančani. Ljubljanske vrste so bile lepo povezane in udarne, precej boljše od nasprotnikov pa je bila pomočniška linija Ljubljane. Po dolgem času smo videli v ljubljanskem moštvu Pupota, ki je včeraj dokazal, da še ni za staro šaroc. Igral je pametno in pridno zalagal svoj napad s krasnimi žogami. Ljubljanski napad je bil včeraj zelo razigran; prav dobri sta bili obe krili, ki sta nenehno prenašali nevarne napade pred nasprotnikov gol. Hacler je v prvem delu igre precej grešil glede dribljanja in podajanja, v drugem delu se je pa zelo popravil. Odlično je zaigral napadalni trio, ki je dal nasprotnikom »pomagačem« sila veliko dela. Rožič je v голу kaj lahko opravil svoje delo, tudi branilec sta bila na mestu.

Med najboljšje može v Marsovem moštvu je spadal prav golovo njihov vratar, ki je reševal včasih že nemogoče stvari. Pokazal je velike smisel za plasma in hitro reakcije. Obrambna dvojica je imela včeraj grenak dan. Pred seboj je imela razigran napad in oba sta se otepla kolikor sta vedela in znala. V pomočniški liniji je bil pač najboljši Slamič, ki je pa moral nekajkrat poskočiti, kot so to hoteli ljubljanski napadalec v sredini. Sicer se je za boril pošteno in je še precej uspešno zavrnil nasprotnikove napade. Oba stranska krila sta bila povprečna. Da Marsovi napadalec niso bolj izrabljali žog, je kriva precej pomočniška linija, ki ni bila dovolj borbeno in povezana med seboj, še manj pa povezana z napadom. Med njo in napadalnim kvintetom je bila velika vrzel. Dodajanje je bilo netočno. V napadalni vrsti je po dolgem času igral delavni Zigon, ki pa včeraj ni mogel mnogo kaj prikazati, kar je tudi razumljivo. Veseli smo, da ga spet vidimo na zelenem polju. Še najboljši je bil v napadu Fajon, ki sam ni mogel nič opraviti, okoli sebe pa je imel soigralce, ki ga niso razumeli. Doberlet je izvedel nekaj nevarnih pobe- gov, njegovi centri pa niso našli pravih nog. Dober je bil Piskar I na drugem krilu, ki je bil včeraj delaven, pridno prenašal žoge pred gol in tudi streljal, žal niso žoge našle poti v mrežo. Manj uspešen je bil njegov brat, ki se mu pozna, da še ni zrel za tekme takšne vrste kot je bila včerajšnja. — Sodnik g. Vrhovnik je opravil svoje delo tako kot je treba in je imel igro čisto v svojih rokah.

Potek igre :

Lj. je takoj prevzela igro z resne strani. Žoga pride že v 2. min. na krilo do Haclerja, ki potegne in precej od daleč ostro strelja. Žoga gre v avt. Škoda, da ni podal nazaj. Potem tudi M. izvede nekaj nevarnih napadov, vendar pa z žogo pridejo le do nasprotnikovega 16 m prostora. V 6. min. izšli M. kot proti Lj. Žoga gre v avt. Takoj potem Piskar I. lepo preloži žogo pred nasprotnikov gol, kjer pa ni bilo moža, ki bi postavil nogo na pravo mesto. Branilec so bili na mestu. Žoga je odšla v polje. M. ima v tem delu igre precej več od igre. Hacler v 12. min. lepo predribla nasprotnega krila in teče z žogo proti голу, le v zadnjem trenutku ga prepreči Priatelj. Hacler vseeno ostro strelja, žoga je nevarna in jo more vratar le še samo zaokreniti v kot.

Streljan kot gre v avt. Lj. še kar naprej napada, žoga gre od noge na nogo, Lj. sistem se lepo vidi in je tudi uspešen. Spet je Hacler pri žogi. Potegne, toda nekaj pred 16 m ga nepravilno zaustavi Klingenstein. Sledi prosti strel, ki ga izvede Sandi, ki ostro strelja. M. vratar ima srečo in odbije v kot. Strel s kota ni bil nevaren Obramba M. čisti in žoga je že v polju. Piskar I. lepo steče z žogo in s precejšnje daljave strelja ostro na vrata. Žoga pa gre mimo drogov. Žoga ima Hacler, ki pa žal ne odda ob pravem času in dribla. Zamujena prilika. Delavnega Slamiča včasih vzamejo nasprotniki malo v škrpice in res: trije proti enemu je težko. Na srečo tako igranje ni imelo usodnih posledic. Odigravalo se je daleč v polju. V 24. min. pride nevarna žoga pred M. gol. Vratar poseže pravočasno vmes in že je vratar v borbi z Aekom. Žoga se počasi skotali v mrežo. 1:0 za Lj. Še ne mineta dve minuti, ko je žoga pri Pepku, ta dodaja Aeku, ki lepo prenese Haclerju, ta pa brez oklevanja pošlje usnje v mrežo. 2:0. V 27. min. je nevarna situacija pred Lj. golom. Žoga pride pred gol. Zigon je v borbi z branilecem, ki ga položita. Sodnik odloči 11 m. Doberlet postavi žogo na belo piko. Pisk, zalet in usnje že

Livorno vodi s 4 točkami

Torino sili vedno bolj v ospredje — Triestina pada — Tudi Vicenza se je dobro odrezala — Bari se sijajno drži

Včeraj so po Italiji odigrali šesto kolo drž. nogometnega prvenstva. Nekateri klubi so poskrbeli tudi za presenečenja. Tako so Triestinci poskrbeli presenečenje svojim. Tekmo so izgubili v Milanu. Izgubili so jo, ko jo že deset let niso, če so gostovali v tem mestu. S tem porazom se je Triestina še mnogo bolj oddaljila od prvega mesta in se počasi, pa sigurno pomika proti repku. Kje je pa neki zaustavilo to padanje. Želimo, da bi ne bilo prepozno. Za drugo presenečenje je poskrbela Venezia, ko je na domačih tleh in pred domačimi gledalci izgubila borbo proti Vicenzi. Tudi Venezia mora s težkim srcem šteti svoje poraze. Le dve točki je dodaj nabrala. Kakšna razlika od spomladanskega tekmovalja, ko je Venezia vodila skoraj do polovice tekmovalja. — Včeraj se je spet postavil Livorno, ki sili kar venomer naprej in naprej. V Bologni je gostovalo vodilno moštvo in tekmo spet dobilo. To je bila že njegova šesta zaporedna zmaga; lep uspeh, kar je res, je res. — Tudi Torino sili vedno bolj v ospredje. Preteklo nedeljo je bil Torino še na petem mestu, po včerajšnjih tekmah pa je zasedel drugo mesto, takoj za Livornom. Največje zanimanje, ki smo ga včeraj pričakovali iz Rima, pa je moralo izostati. Tekme med Ligurio in Lazio namreč ni bilo. Zakaj, še ne vemo. — Malo nenavaden je tudi oni rezultat iz Bergama, kjer je domača enajstotica odpravila močne goste iz Genove. — Atalanta se je od pretekle nedelje pomaknila za mesto navzgor. Lep uspeh je zabeležil včeraj tudi Bari. Na domačih tleh je imel v gosteh nevarno Ambrosiano. Z golom razlike je odpravil goste.

Podrobni rezultati včerajšnjih srečanj so bili take:

Milano: Milano : Triestina 2:0.
Venezia: Vicenza : Venezia 1:0.
Torino: Torino : Fiorentina 5:0.
Bergamo: Atalanta : Genova 3:1.
Roma: Lazio : Juventus 5:3.
Bologna: Livorno : Bologna 2:1.
Bari: Bari : Ambrosiana 1:0.

Tekma med Ligurio in Romo ni bila odigrana.

Vrstni red po dobljenih točkah: Livorno 12, Torino 8, Genova, Ambrosiana, Fiorentina, Bari 7, Roma, Milano 6, Bologna, Vicenza 5, Ju-

Ob priliki 50. letnice ustanovitve nogometnega kluba Hajduka v Sarajevu bo prirejena lepa slovesnost. V nizu prireditelj bo nadvse zanimivo nagometno tekmovalje, na katerega bodo prišli tudi številni povabljeni gostje. Gostovalo bo tudi moštvo zagrebškega Haška, varaždinskega Zagorca, Radnik iz Osjeka, Bata iz Borova in SASK iz Sarajeva. To bo vsakakor največji športni dogodek zadnjih let v Sarajevu.

Varaždinski muzej je dobil od države podporo v znesku 30.000 kun za izdajo vodiča po varaždinskem muzeju.

zleti za dobri dve širini v desno. Kaj je mislil pri tem Vane, da je tako zgrešil, pa nismo mogli ugotoviti. Morda bi se igra kaj drugače zavrtela, saj bi se še dalo, če bi bil rezultat 2 : 1. Še lep napad izvede Piskar I., ki lepo dodano žogo ostro strelja v avt. Tudi Slamič pošlje nekaj nevarnih žog pred gol, nikjer pa ni strelca. Polčas.

V drugem delu igre prihaja vedno bolj do veljave prav dobra pomočniška linija Lj. Igra ima modri čisto v svojih rokah, le sporadični napadi gredo pred Lj. gol. Vsi od prvega do zadnjega imajo lepe prilike, da zvišajo rezultat, toda žoge gredo v avt. V 3. min. kot proti Lj. Strel gre daleč v polje. Potem se vrsti nekaj nevarnih napadov na M. gol. Vratar rešuje. V 10. min. Hacler lepo preigra, doda žogo prosto stoječemu Pepku, ta pa ostro strelja v — avt. 100% prilika, ki je zamujena. V 18. min. je dosojen prosti strel z 10 m. Oster strel izvede Sandi, vratar le boksa. V 22. min. pride visoka žoga pred M. gol. Hacler in Aeko se poganjata proti njej. Od M. pa je samo vratar. Eden proti dvema. Navadno je, da podleže. In tudi tukaj je. Aeko zabije tretji in končni gol. Na obeh straneh je še nekaj prilik za gol, toda strelcev ni. V premoči Lj. se konča tekma, ki je bila proti koncu že preveč enolična. Lj. je zaslužno odločila tudi to končno srečanje v svojo korist.

Nova odredba glede zatemnitve

Visoki Komisar za Ljubljansko pokrajino odreja na podlagi lastnih določil z dne 6. junija 1941-XIX, št. 42 in 1. novembra 1942-XIX, št. 199 ter glede na potrebo, da se določa nov urnik glede zatemnitve:

Čl. 1.

Do nadaljnjih odredb velja zatemnitev od 18. ure do 6. ure.

Čl. 2.

Vse druge odredbe odloka z dne 6. junija 1941-XIX, št. 42 ostanejo nespremenjene.

Čl. 3.

Nova odredba dobi veljavo dne 11. novembra 1942-XXI in bo objavljena v Uradnem listu za Ljubljansko pokrajino.

Visoki komisar
za Ljubljansko pokrajino:
Emilio Grazioli.

S Hrvaškega

V prvi polovici prihodnjega leta bo v Nemčiji prirejenih nekaj razstav hrvaški likovne umetnosti. Tako bodo hrvaški umetniki razstavili svoja dela tudi v Monakovem, na Dunaju in v Berlinu. Vsega bodo razstavili umetniki okrog 160 slik, 200 grafičnih del in 80 kiparskih.

Preteklo nedeljo je 90 modelarjev prikazalo na posebnem mitingu svoja letala. Tekmovalje je bilo prirejeno pri Sveti Nedelji. 90 modelarjev je prikazalo 120 svojih modelov. Priglasili so se številni člani »Hrvaških kril« iz Varaždina, Zemuna, Osjeka, Karlovca, Banje Luke, Broda in še od drugod. Kot pravi prva poročila, je ta letalski modelarski miting sijajno uspel.

Ali bi se ne dalo narediti tudi to?

Ljubljana v novembru.

Bilo je oni večer okrog pol šestih popoldne, ko me je pot vodila med drugim tudi mimo glavne mesarske tržnice, ki more biti, to že moram reči, našemu mestu samo v okraju in s katero se lahko postavimo pred vsakim, ki pride v naše mesto. Nisem imel še prilike videti tržnice od znotraj, ker sem ob dopoldnevih v službi, zato sem si pa ogledal one prikupne lesene stojnice, ki so postavljene med obema prehodoma dolgih zidanih tržnic. Ker je bila tedaj ura že pol šestih, je bilo že temno in v tej temi sem videl, kako hite nekateri nekaj pospravljati. Stopil sem bliže in vprašal, če se je pokvarila elektrika, da je tako temno, ali pa se je zgodilo kaj drugega. Pa so mi odgovorili najemniki teh stojnic, da se ni prav za prav nič hudega zgodilo, da se tudi elektrika ni pokvarila, ker je sploh nimajo, da pa morajo hitro pospraviti, da ne bo še bolj tema. Sicer imajo pravico prodajati do sedmih, vendar pa bi bilo malo smešno, če bi v poznem uraku sedeli v stojnici na primer ob sveči.

In verjemite mi, da sem se začudil, ko sem zvedel to novico, da tako okusno urejene in zgrajene tržnice nimajo napeljave elektrike. To tem bolj, ko sem nadalje izvedel, da je v mesarskih stojnicah napeljava elektrika in da je ob temnih dopoldnevih sijajno razsvetljeno. Pa sem se vprašal, ali se ne bi dala tudi v te lesene stojnice napeljati električna razsvetljava. — Prepričan sem, da zakupniki pač toliko plačujejo za svoj lokal, da zaslužijo, da se jim napelje elektrika, tako da bodo mogli prodajati blago tudi, kadar bo že temno, posebno v sedanjih zimskih mesecih, ko se stemni že ob štirih. Ko ima pri nas še skoraj sleherna gorska hiša blagodat elektrike, še spodobiti, da ima tudi majhna trgovinica sredi mesta vsaj skromno žarnico. Ali bi se ne dalo tudi to narediti?

Rdeči križ sporoča

V tajništvo proizvodnega urada za vojne ujetnike IRK, Puharjeva 21 naj se javijo:

Bogdanovič Danica, Brzin Ignacij, Butara Melita, Celovčič Sava, Dantovič Aburaj, Dolinšek Alojzija, Hočevar Josipina, Kavčič Pavla, Kavčič inž. Viktor, Klun Ludvik, Lončarič Ivo, Marjan dr. Jože, Nanut Ana, Pirš Dragica, Bebulja Mirko, Sotošek Zdravko, Strumbelj Antonija iz Crne vasi, Vokovič Anđela.

Istotam naj se javijo svojci: Kafiž Stanislava, vojnega ujetnika, Keka Dragotina, Sebenika Janeza, Verbiča Jerneja, Zalarja Jožeta.

Poslo naj dvignejo v tajništvo: Debevc Giovanni, Horvat Vida, Kozak Nada, Košnik Jožica, Marija dr. Pirkmajerjeva, Vrtinik Janez.

Osebi, ki sta pozabili v uradu pleteno mrežo in 6 dopisnic, naj omenjeno dvigneta istotam.

V glavni pisarni IRK, Gosposvetska cesta 2-II, se naj oglašijo sledeče osebe ali njih svojci:

Pintar Jakob, Hoinik Slavko, Marolt Ladislav, Božič Franc, Oblak Alfonz, Puc Slavko, Hvale Maksimiljan, Stražisar Anton, železničar, Panzek Ana.

V vsako družino „Slovenčev koledar“ Samo 20 Lir

za naročnike Slovenca, Slov. doma, Domoljuba, Bogoljuba, Obiska in „Slovenčeve knjižnice“

Naročajte ga takoj!

S. S. VAN DINE:

Skrivnostni tekač

Kriminalni roman

»Blaženo tvoje zaupanje!« je vzkliknil Vance, »Čim bolj bomo zasliševali, tem bolj se bomo izgubljali v labirintu protislovij. Niti profesor Dillard ni bil tako odkritosrčen, kakor bi človek moral pričakovati. On nam nekaj prikriva — kaj, tega točno ne vem — in skrbno pazi, da ne bi izrazil niti najmanjšega suma. Čemu je na primer odnesel lok proč? Arnesson je zadel žebelj na glavo, ko je to vprašal. Lisjak je tale Arnesson. In potem, potem... Kaj misliš na primer o naši gosposdični atletinji z mišičastimi mečmi? Jasnó je, da je ona več kot samo predmet ljubezni in da bi se rada izmotala iz te stvari čisto nedolžno, ona kakor tudi vsa njena tovarišica. To bi bilo na vse zadnje tudi hvaljevredno prizadevanje, če ne bi pri tem ovirala naše preiskave. In tisti Pyne? Tudi on ima nekaj za bregom... Rekel nam je, da je prebil vse dopoldne v Arnessonovi sobi, in glejte, izkazalo se je, da prav ničesar ne ve o tistem profesorjevim... sončenju na balkonu pred isto sobo. In izgovor s pospravljanjem perila? Zelo sumljiva zadeva: prav tako, kakor so sumljive številne izpo-

vedi gosposdične Beedle. Vzemimo torej jasno je, da ona nič kaj preveč neprisiljeno ne govori o Druckerju. Čim pa se ji ponudi prilika, vreči sum nanj, takoj pograbi zanj. Misli, da je slišala njegov glas v dvorani za stanke, toda, ali ga je res slišala? Kdo more to potrditi? Ni izključeno, da se je Drucker res motal okrog pušice in kopij v dvorani, dokler nista prišla Robin in Sperling... In vprav to je tisto, kar moremo raziskati... Malo razgovora z gospodom Druckerjem ne bi bilo napak... Iz veže so se zaslišali koraki, takoj nato pa se je že prikazal pri vratih Arnesson.

»Torej, kako je zdaj, kdo je ubil Taščico?« je vprašal s širokim zbadljivim smehom.

Markham je jezno vstal in že hotel odločno nastopiti proti takšnemu neslanemu vmešavanju, a Arnesson mu je že ustavil besedo na jeziku.

»Trenutek, če ste tako prijazni,« je dejal. »Prišel sem, da se stavim na razpolago plemeniti stvari pravice, posvetni človeški pravici hočem reči, kajti če govorimo v jeziku modrija-

nov, popolne pravice... ni.« Sedel je pred Markhama in nesramno cmoknil z jezikom: »Dejstvo pa je, da nepričakovana in nenadna smrt gospoda Robina zelo zanima moje znanstveno žilico. Ta njegova smrt je res izredno zanimivo vprašanje: vprašanje, ki je zastavljeno, če smem tako reči, v obliki matematične enačbe. V njej so znani podatki in neznanke. Neznanke, ki jih skušamo — to se razume — določiti... In dobro, jaz sem tisti veleum, ki bo to nalogo razvozljaj.

»In kakšna naj bi bila vaša rešitev tega vprašanja, gospod Arnesson?« je hitro vprašal Markham, ki mu niso bile neznane izredne sposobnosti zabavljaljeve Arnessona.

»E, zankrat se še nisem resno lotil te enačbe.« Arnesson si je vzel pipo iz ust in s prsti boljše zatlačil tobak vanjo. »Vedno sem se zelo zanimal za preiskave in sem prišel do zaključka, da čista matematična veda lahko čisto uspešno pomaga razjasnjevati majhne vsakdanje dogodke v našem življenju. V vesoljstvu vlada povsod popoln red. In zdaj res ne vem, zakaj ne bi bilo mogoče ugotoviti istovetnosti in položaja kakšnega zločinca prav tako natančno, kakor je na primer Leverrier izračunal gmoto Neptuna iz odklona Uranove nebesne poti.

Arnesson je za trenutek umolknil ter si spet nabasal pipo.

»Zdaj, gospod Markham,« je nadaljeval, ne da bi se dalo ugotoviti, ali govori resno ali za šalo, »bi se tega načela rad poslužil pri reševanju na-

šega vprašanja. V ta namen pa bi vas prosil, da mi storite neko uslugo, namreč to, da mi daste na razpolago vse podatke, ki ste jih do zdaj zbrali. Ali ste za to, da ustanovimo nekako društvo za medsebojno pomoč in nasvete? Zanimivo bo. Vse podatke, ki mi jih boste preskrbeli, bom proučil po znanstvenih načelih. To bo zmagoslavje matematike. Hočete, da storimo tako?«

»Zelo rad bi vam povedal vse, kar nam je znanega,« je odvrnil Markham po kratkem premisleku, »a glede tega, kar bi se utegnulo zgoditi od danes naprej, vam ne morem obljubiti ničesar. Lahko bi s tem trpela pravica, za katero nam gre.

Vance, ki je doslej poslušal razgovor z na pol zaprtimi očmi, se je nenadno zganil in se obrnil na Markhama z besedami:

»Trenutek, prosim. Ne vem, zakaj ne bi smeli dati Arnessonu prilike, da prouči zločin, ki nas toliko zanima, z matematičnim postopkom... Prepričan sem, da se bo z vso obzirnostjo poslužil naših podatkov, ki jih bo dobil — to se razume — z namenom, da jih znanstveno prouči. In kaj bo potem tega še ne vemo. Prav lahko se zgodi, da se bo vsa stvar tako končala, da bomo res čutili potrebo po njegovi pomoči.«

Markham, ki je Vanceja dobro poznal, je vedel, da to niso bile besede kar tjavendan.

»Torej dobro,« je dejal. »Na razpolago smo vam, gospod Arnesson. Bi radi tega kaj zdaj kaj zvedeli?«

»Ah, ne. Doslej o stvari vem že prav toliko kakor vi. Beedle in Pyne bosta, ko odidete, tudi meni vse povedala, kar vesta. A za bodoče...«

Tedaj so se odprla vrata in policist v uniformi, ki je bil stal pri glavnem vhodu na straži, je stopil v spremstvu neznanca v sobo.

»Tale gospod bi rad govoril z gosposdom profesorjem,« je spregovoril sumljivo. Potem se je obrnil k neznanemu ter pokazal na Markhama: »To je gospod okrožni upravitelj. Izvolite mu povedati, kaj bi radi.«

Videti je bilo, da je mož nekoliko v zadregi. Bil je to medel, plemenit in vpluden človek. Leta bi mu človek težko točno uganil, čeprav je na človeka vzbudil vtis, kakor da jih mora imeti okrog petdeset. Na njegovem obrazu je bilo res nekaj tako mladostnega, da bi se človek nad njegovimi leti kaj lahko zmotil. Imel je sive lase, brado nekaj drobno, a brez kakšnih potez, ki bi bile znak slabosti. Glavna značilnost njegovega obraza pa je bil nalahno zakriviljen nos in oči: bile so to sanjave, na pol otožne in na pol jezne oči, kakor da bi ga bilo življenje prevaralo in mu pustilo v srcu grenek občutek, da je nesrečen. Pravkar je nameraval nagovoriti Markhama, ko je nenadno opazil, da je navzoč tudi Arnesson.

»Dobro dan, Arnesson,« je dejal tiho in umerjeno. »Upam, da se ni kaj hudega zgodilo.«

»Ah, čisto navadna smrt, Pardee,« je odvrnil Arnesson brezbržnosti. »Vihar v kozarcu vode, kakor pravi pregovor.«

Nova umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu

Razstavljajo: Kalin Zdenko, Kregar Stane, Omerša Niko in Putrih Karel

Po krajšem odmoru v prirejanju razstav so štirje mladi slovenski likovniki včeraj dopoldne odprli v jesensko razstavo svojih izbranih del novo slikarsko razstavno sezono. Ni čuda, če so se zbrali k skupni razstavi ti štirje umetniki, od teh dva kiparja (Zdenko Kalin in Putrih Karel) ter dva slikarja (Kregar Stane in Omerša Niko), saj so si njih slikarski in kiparski izdelki — umetniti — tako med seboj sorodni, da imaš vtis, da sta to le dva: eden slikar in eden kipar. V tem sorodnem smislu so dela tudi nekoliko med seboj pomešana to se pravi, niso strogo ločena med seboj, zavzemajo pa tri razstavne dvorane.

Kipar Zdenko Kalin je razstavil kipe in portrete v belem marmorju in mavcu, od teh nekaj pristranih otroških glav, a tudi portrete uglednih znancev: pesnika Otona Zupančiča, pesnika Alojzija Gradnika ter gledališkega igralca Janeza Cesarja. Edini celoten kip pa je fanuovsko se igrajoč Pastirček v starinsko zeleni barvi.

Kipar Putrih Karel pa je razstavil kipe in kipe iz žgane gline, skoraj vse zeleno patinirane, kar daje nekaterim portretom nekaj čustiljivega, oziroma videnja starega materiala. Posebno lep je doprni portret gledališke igralke Save Severjeve, kakor tudi velik, celoten kip »Zena z draperijo« in majhen kip »Zejnec«. Pri obeh so skoraj vsa dela več ali manj portreti in sodeč po znanih obrazilih, oziroma predstavljenih oseb, sta oba kiparja prava portretista — umetnika.

Slikar Kregar Stane pa je razstavil 31 novih, samih oljnatih slik, deloma portrete, oziroma skupine, predvsem pa evetlice in tihožitja. Izmed por-

tretnih skupin je prelepa zasnana »Tanja«, dalje lasten portret v kombinaciji modrega plašča in rjavo-rdečega ozadja. »Deklica v vrtem« je prav tako odlični portret v lastni rjavo-rdeči, ki je za Kregarja tako značilna barva, da imaš pred njegovimi slikami vtis, da so vse stare, ne pa šele pred kratkim izdelane. Prav tri male, »Večer«, »V jesenskih dneh« in »Počitek«, so kot bi bili ali posnetki starih gobelinov, ali pa gobelinji sami. Predvsem pa ugajajo njegova tihožitja (Krizanteme, Kruh), zlasti pa evetlice: Anemone, Cvetlice, Lilije in Potonije; tu ni nobenih kričečih barv in oblik, vse je tako mehko, nežno, a barve so vendarle tako lepe kot barve pravih evetličnih šopkov, kot na primer »Rumene marjetice«. Odlična je »Pietas«.

Tudi slikar Omerša Nikolaj je razstavil večnoma oljnatih slik, le tri pastele. On edini ima nekaj krajini, če se tako lahko nazovejo »Univerza« in »V lepem popoldanskem soncu, ali »Nabrežje v dežju«. »V gozdu« izgleda zopet kot pristrani in ljubek gobelin. Izmed portretov naj omenimo le »Erno« ter portret »Kipar Putrih«. Poseben mojster barv pa se je izkazal v »Krizantemah«, še bolj pa v prelepih »Suhih evetlicah«, kjer se je pravi okvir kar zili z naslikanim okvirjem in mrežo v celotno sliko, vso barvno ubrano. Prav tako je lep »Šopek« drobnih evetk.

Tako je ta lepa slikarsko-kiparska razstava znova dokazala, da »muze v času vojne ne molčec« ter da slovenski umetniki kljub vojnim časom v svojih zatišjih ustvarjajo nove umetnine. Številni obiski tako dopoldne kot popoldne pa dokazuje, da je tako umetniško ustvarjanje potrebno in — koristno.

Vencajz, uradni partizanski krvnik, zaključil rokovnjaško kariero

Farani stiške in krške fare so se zelo odahnil, ko so zvedeli, da je ujet eden izmed najkrovočnejših partizanov. Vinko Zajc, p. d. Vencajz iz Oeslice pri Krki. Ta komaj 21 letni zelenec se je odlikoval po krovočnosti, tako da so ga kmalu postavili na »časno« mesto partizanskega rabilja. Da bi vedel vsak, kdor ga vidi, za njegovo dostojanstvo, je nosil rdeč ovrtnik in rdeč trak okoli ramen. Njegov delokrog je bil zlasti na Polzevem, kjer je gospodoval sloviti španski prostovoljec Stanko Semič s partizanskim imenom Daki, pek po poklicu. Vencajz je bil večkrat sam hudi, da je spravil na oni svet veliko število ljudi. To število je pa zadnji čas povečal še z novimi umori.

Ob zlomu partizanske »vojske« je moral zapustiti poveljnik Daki svoje letovišče na Polzevem. Poslovil se je pa tako hitro, da je pozabil vzeti s seboj svojega krvnika. Vencajz je nekaj časa žaloval za svojim šefom in visokim službenim položajem, potem se je pa potolažil in organiziral svojo lastno »armado«, ki je štela sicer samo nekaj mož, poveljnik je pa le postal. Z njo je rogovil v okolici Stične in Krke in bil strah in trepet miroljubnih vaščanov, saj je imel pod seboj same krovočke — tako tudi Poljančeve štiri lumpce.

Še dolgo bi nemara ta krovoček strašil po Dolenski, če se ne bi našla dva kmečka fantjuneka, ki sta sklenila storiti konec temu divjanju. Nekaj časa sta ga zaman zasledovala, končno je pa bil njun trud kronan z uspehom.

Ko sta se v petek, 30. oktobra proti večeru približala neki hosti, komaj pet minut od Oeslice, sta ga nenadoma zagledala pred seboj. Vencajz je bil menda prepričan, da je naletel na tiha somišljenika partizanov.

Izmenjali so nekaj običajnih besed. Ko je bil eden izmed fantov vstric Vencajza, ga je s sunkovito kretnjo zagrabil za roke in mu jih

trdo sklenil na hrbtu. Obenem mu je potegnil samokres izza pasu.

Presenečeni Vencajz se ni nič upiral. Strmel je mrko pred se in želel iti samo h kmetu A. Imenoval je prav onega kmeta, ki je spravil tudi Poljančeva dva na Krko. Fanta sta rade volje ustregla njegovi želji in ga odvedla na Muljavo. Tam je prosil kmeta, naj mu podari kake hlače, ker je bil že ves razcapan. Kmet, ki nima obleke za vse partizanske zverine, je prošnjo odbil. Pač je pa peljal znamenitega partizanskega krvnika na Krko, čeprav se je že nočilo.

Tako je zaključil svojo rokovnjaško kariero 21 letni Vinko Zajc, p. d. Vencajz iz Oeslice pri Krki, ki je umoril poleg nštehtih drugih tudi lastnega brata Toneta in sestro Angelo. Gotovo je tudi na tega svojega idejnega pristaša na vso moč ponosna ona inteligenca, ki na tihem še zmerom koketira z »osvobodilno« fronto!

EIAR — Radio Ljubljana

Ponedeljek, 9. novembra. 13 Napoved časa — Poročila v italijanski — 13.10 Pet minut gospoda X — 13.15 Poročila Vrhovnega Poveljstva Oboroženih Sil v slovenščini — 13.20 V kraljestvu plesa — 14 Poročila v italijanski — 14.15 Koncert Radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Šijanec — Glasba za godalni orkester — 14.45 Poročila v slovenščini — 17.15 Koncert tria Slajs — Burger — Lipovšek — 19 »Govorimo italijansko«, prof. dr. Stanko Leben — 19.30 Poročila v slovenščini — 19.45 Pisana glasba — 20 Napoved časa — Poročila v italijanski — 20.20 Komentar dnevnih dogodkov v slovenščini — 20.30 Vojaške pesmi — 20.45 Simfonično vokalni koncert, vodi dirigent Baroni — 21.45 Predavanje v slovenščini — 21.55 Koncert vodi dirigent Vagnozzi — 22.15 Koncert pianista Herberta Šcarlinija — 22.45 Poročila v italijanski.

Partizanska tolpa umorila zglednega posestnika Jeršina iz Brezovega, očeta 13 otrok

Sv. Križ nad Litijo, oktobra.

Umori in krvo-prelitja partizanov so na dnevnem redu. Tako nam poročajo od Sv. Križa nad Litijo o groznem umoru 47 letnega posestnika iz Brezovega št. 1. Jeršina Franca, očeta 13 nepreskrbljenih otrok, zglednega in krščanskega moža ter človeka, ki ni storil nikomur nič hudega, pač pa je bil trn v peti ljudem, ki jim ni po volji poštenost in pravico.

Zaloigra se je dogodila takole: V nedeljo, dne 23. oktobra, na praznik Kristusa Kralja, je pridivila tolpa partizanov v hišo posestnika na Brezovem, Jeršina Franca, in ga pozvala, naj jim pokaže pot na Primsko, kamor so namenjeni. Nič hudega sluteč je Jeršin vstal in šel v spodnjih hlačah pred hišo ter navzočim dejal, da jih bo popeljal in jim pokazal pot njegov 17 letni sin. Partizani pa so od njega zahtevali, da mora iti on sam. Reče pač ni slutil, da gre v smrt. Že dalj časa so ga zasledovali in mu stregli po življenju. To noč, bilo je med 11. in 12. ponoči, posebno pa še tak praznik, jim je bilo dobrodošlo, da so se lahko na zverinski način naslajali na možu in očetu, glavarju družine, kjer je vel res pravi krščanski duh in velika pobožnost, saj je vsa družina vestno opravljala rožnensko pobožnost.

Ko je Jeršin odšel s partizani proti Primskovem, si ni upal nihče domačih pogledati za njim. Šele drugo jutro, ko so vstali, so našli otroci svojega očeta, žena pa svojega moža mrtvega ne daleč od hiše. Pokojnega Jeršina so močno izdelali in ga dobesedno razmesarili. Pobili so ga na tla, mu razbili vsa glavo, zlomili roko, odtrgali na desni roki prste in za zaključek svojega zverinstva so mu poslali še kroglo skozi prsa.

Kaj jim je storil žalec? Kaj je tem zverinam storil hudega? Nič drugega kot to, da je vzgajal svoje otroke v strogo krščanskem duhu in da je bila vsa družina res pobožna; v njegovo hišo so prihajali samo katoliški listi in drugo nabožno čtivo. Bil pa je velik sovražnik krivice in nepoštenosti, sovražil je oboje, pač pa je zelo ljubil pravico in poštenost.

Pasji kontumac v Ljubljani

Minul tork, 3. novembra t. l. je bil v Tobačni ulici ujet neznan pes črne, nekoliko daljše dlake, na prsih in na zadnjih nogah pa bel, star okrog leta, bolj majhne postave, brez pasje znamke, težko bolan. Državni veterinarski bakteriološki zavod je na njegovih možganih ugotovil pasjo steklinu.

Da se zavaruje zdravje ljudi in se prepreči nadaljnje širjenje stekline, so na podlagi čl. 50, 57 in 58 zakona o odvratanju in zatiranju živalskih kužnih bolezni odredile naslednje varnostne mere:

Vsi psi in mačke morajo biti na področju mestnega poglavarstva brez izjeme ponoči in podnevi tako zavarovani, da je sleherna poškodba ljudi in živali popolnoma izključena ter da ne morejo pobegniti. Psi morajo biti priklenjeni na zaprtih dvoriščih ali v drugih zaprtih prostorih tako, da je dostop tujih psov do njih nemogoč. Dovoljeno jih je voditi na sprehod, toda samo na vrvi ali verigi ter z nagobnikom.

Psi, ki niso na ta način zavarovani, bodo pokončani na lastnikove stroške, lastniki pa poleg tega še obsojeni kaznovani.

Poleg tega morajo vsi psi nositi predpisane pasje znamke in biti vpisani v pasji kataster. Prepovedano je jemati pse s seboj v javne lokale, kakor v trgovine, mesnice, gostilne, kavarne itd.

S področja mestne občine ljubljanske je dovoljeno pse odpeljati samo z dovoljenjem mestnega poglavarstva, vendar pa samo tedaj, če uradni živnozdravnik ugotovi, da niso sumljivi stekline.

Vsakdo mora svojega psa, ki je prišel v dotik s steklim ali stekline sumljivim psom, takoj oddati mestnemu konjaču ali pa psa tako zavarovati, da ni nevarnosti niti za ljudi niti za živali. Vsak tak primer je treba takoj javiti mestnemu poglavarstvu ali mestnemu tržno veterinarskemu uradu na Kerkovem trgu št. 10 v I. nadstropju Mahrove hiše.

Vse osebe, ki bi bile popadene od steklega ali od stekline sumljivega psa, se morajo nemudoma zglasti na mestnem fizikatu ali pa v Državnem higienskem zavodu zaradi zdravljenja.

Sleherno sumljivo obolenje psov ali mačk je t. b. a. takoj naznaniti mestnem, tržno veterinarskemu uradu na Kerkovem trgu 10.

Ljubljana

Koledar

Danes, ponedeljek, 9. novembra: Božidar. Tork, 10. novembra: Andrej Av.

Obvestila

Nočno službo imajo lekarne: mr. Bakarčič, Sv. Jakoba trg 9; mr. Ramor, Miklošičeva cesta 20 in mr. Murmayer R., Sv. Petra cesta 78.

Nocojšnji simfonični koncert, ki je prvi simfonični koncert letošnje sezone, nam obeta izreden umetniški užitek. Dirigent Drago Mario Šijanec je izvrstno pripravil svoj orkester, ki je sijajno uigran in izvrstno zasaden v posameznih instrumentih. Spored sam je sestavljen z veliko spretnostjo in ljubeznijo in bo prav gotovo zadovoljil vse poslušalce. Smetanova uvertura k operi Libuša bo nekaj slavnosten uvod naših simfoničnih koncertov. Te uverturi sledi Čajkovskega koncert za violino in orkester s solistom Albertom Dermeljem, nato Schubertova Nedovršena simfonija in kot zaključek Verdijeva predigra k operi Siciliske večernice. Vse občinstvo opozarjamo, da zasede par minut pred 6 svoja mesta v koncertni dvorani, ker bo začetek točno ob 18. zato da moremo tudi pravočasno končati, to je malo pred pol 8 zvečer. Po violinskem koncertu bo kratek odmor in občinstvo prosimo, da v tem odmoru ne zapuša dvorane, da bo pavza v resnici samo tako dolga, kakor je v načrtu prireditelja. Predprodaja vstopnic je v knjigarni Glasbene Matice do 5 popoldne. Ob pol 6 se odpre večerna blagajna v prostoru pred veliko unionsko dvorano, kjer se bo vršil koncert.

Uprava Splošne bolnišnice v Ljubljani sporoča, da posluje brezplačna ambulanca na internem oddelku dnevno le od 8 do 9. Zato naj bolniki, ki so upravičeni do ambulančnega zdravljenja, prihajajo na ambulančne preglede le v omenjenem času.

Dostava oblačilnih nakaznic. K že objavljenemu razporedu dostave oblačilnih nakaznic se dostavljamo, da je mestni preskrbovalni urad uvedel olajšanje za one, ki na oblačilne nakaznice ne morejo čakati doma. Ker bi nekateri upravičenci, ki jih večkrat ni doma, zaradi čakanja na oblačilne nakaznice izgubili preveč dragocenega časa, nazadnje pa tudi s hojo v urad zamudili nekaj ur, lahko one stranke, kjer noben član družine ne more ostati doma, pooblaste svojega soseda ali katere koli stranko v hiši, da v njihovemu imenu prevzame oblačilne nakaznice. Pooblastilo pa mora biti pisмено, toda brez drugih formalnosti. Na vratih upravičenca naj bo pritrjen listek, kjer dostavljalec dobi v hiši strankinega pooblaščenca za prevzem oblačilnih nakaznic.

Nakaznice za petrolej za razsvetljavo dobe stranke v mestnem preskrbovalnem uradu v I. nadstropju Mahrove hiše na Kerkovem trgu št. 10 samo med popoldanskimi uradnimi urami tako, da pridejo na vrsto v ponedeljek in tork 9. in 10. novembra t. l. stranke z začetnicami A in B, v sredo in četrtek 11. in 12. novembra z začetnicami C in D, v petek in soboto 13. in 14. t. m. z začetnicami E in G, drugi ponedeljek 16. in 17. novembra od H do J, 18. in 19. t. m. K in L, 20. in 21. t. m. z začetnicami M do O, 23. in 24. t. m. z začetnicami P do S, 25. in 26. t. m. z začetnicami T do U in 27. ter 28. t. m. z začetnicami V do Z. Nakaznice dobe samo one stranke, ki predložijo nabavno knjižico za meso in potrdilo hišnega gospodarja. Iz tega potrdila mora biti razvidno število oseb v družini, ki prosi za petrolej, in tudi, da stranka nima v hiši električne razsvetljave. Posebno opozarjamo stranke, naj v uradu za nakazovanje petroleja ne delajo gneče, saj je za sedaj dovolj petroleja in ga bodo dobili vsi upravičenci kot lansko leto. Kdaj bo mogoče drugič dobiti spet petrolej za razsvetljavo, bo o pravem času objavljeno.

Najvišje cene za jabolka in hrške v Ljubljani tudi v novem ceniku, veljavnem od ponedeljka 9. novembra dalje, niso spremenjene, temveč ostanejo enake kot v prejšnjem ceniku, torej jabolka I. vrste, namizna in izbrana 4.25 lir, jabolka II. vrste 3.50 lir in jabolka III. vrste 3 lire; hrške I. vrste 4.25 lir in hrške II. vrste 3.85 lir. V »Slovenskem narod« in v »Slovenskem domu« objavljene višje cene niso pravilne ter zato še posebej opozarjamo vse prodajalce in kupovalce, da morajo prodajati in kupovati po danih ponovljenih cenah, ki so bile v veljavi tudi prejšnji teden.

Ljubljansko gledališče

Drama.

Ponedeljek, 9. novembra: Zaprt. Tork, 10. novembra ob 16.30: »Sest oseb išče avtorja«. Red Tork.

Sreda, 11. novembra ob 16: »Hamlet«. Red Sreda.

Opera.

Ponedeljek, 9. novembra: Zaprt. Tork, 10. novembra ob 16: »Don Pasquale«. Red B.

Črnošolska magija in telepatija...

Oba privlačujeta množice. Gre sicer le za varanje s spretnostjo, pa ljudi to ne moti. Zabavnih, a tudi presenetljivih »čarovnjak za domači krog nudi najnovejšo delo

Veselja dom

ki bo izšlo v kratkem v Slovenčevi knjižnici v treh knjigah. V njem pa ne boš dobil le obširnega poglavja o domačem »čarodelstvu«, temveč tudi bogato zbirko »sakovrstnih« drugih iger in razvedril. Vsake knjiga za naročnike le 6 Lir! Naročite se na to najlepšo zbirko knjig. Povejte to še drugim!

A. D'ENNERY:

DVE SIROTI

Ob strani umirajoče matere je stala prednja sester Deteta Jezusa, na sprotni strani pa je ob njej klečala Henrika.

Ko je Luiza stopila v sobo, se je v očeh umirajoče prižgal nov plamen.

Pokleknila je zraven Henrike, vzela materino roko in jo pokrila s poljubi. Terezija Gerard je dvignila roki, ju položila na glavi obeh hčera, potem pa se je okrenila k svoji Henriki in ji s prosečim glasom dejala:

»Tebi bi priporočim.«

Izdihnila je, ko je izgovorila ime svojega moža, ki ga bo našla v nebesih.

VII.

Med tem ko je nesreča udarila na družino Gerard in pustila tam dve osiroteli deklici, se je topila v žalosti neka druga oseba, bogata in razvajena. Bila je v salonu, ki je bil razkošno opremljen, in pospravljala obleke, ki jih je imela na sprehodu. Bila je še lepa, toda na njenem licu so se odražale mrke poteze od prestanega notranjega trpljenja, katere čas ni mogel zbrisati.

»Gospa je hudo trudna«, je dejala sobarica, ko ji je pomagala slačiti se.

»Dolgo je bila v cerkvi.«

»Morebiti imate prav. Odprite tole okno, meni na ljubo.« je odgovorila gro-

fica de Linières. Potem se je zleknila v naslonjač. Zenska pa ji je dala pismo, katero ji je bil izročil grof.

»Ce bi prišel kdo na obisk, povejte, da ne sprejemam. Ne počutim se dobro. Kar pojdit! Ce vas bom potrebovala, vas bom že poklicala.«

Grof ji je sporočil, da ga je nepričakovano poklical kralj.

Diana je vzdihnila. Z bližnje cerkve Saint Sulpice je udarilo dve.

Turobni spomini! Pred osemnajstimi leti je ob isti uri postala mati. Mati!

Zleknila se je v naslonjaču in se prepustila valovom spomina, ki ji nikoli ni dal miru. Od tistega večera, ko je Marion odločila njeno malo Luizo na sporišču pri Notre Dame, je preteklo že mnogo let.

Spomnila se je povesti zveste Bretonke. Ta žena je šla nekaj dni po njeni možitvi iz kraljevega palače, ki je pobral otroka, toda sosede so ji bili povedali, da so Gerardovi odpotovali v neznano smer.

Ko je Diana po svojem povratku s poročenega polovanja za to izvedela, je mislila, da bo od bolečine umrla. Toda materinska ljubezen ji je spet viliha novih moči. Sama je živela v vsem raz-

košju, med tem ko je morebiti njena hčerka živela v revščini. Zato jo mora za vsako ceno najti.

Mesece in mesece, leta in leta jo je iskala po revnih hišah mesta, vstopila je v mnoge hiše, kjer so bili otroci. Hodila je iz svoje bogate hiše s srcem, polnim upanja, domov pa se je vracala v solzah. Ko je nazadnje uvidela, da je vse njeno iskanje zaman, se je obrnila k Bogu in ga prosila za pomoč.

Ropot kočije, ki je zapeljala v dvorišče, jo je zbudil iz teh žalostnih spominov.

»On je! Ne sme me videti, da jokam.«

Res je bil grof de Linières, ki je nekajkrat potrkal, potem pa stopil v sobo. Grof je od veselja.

»Ste prebrali moje pismo? Bi radi vedeli, zakaj me je kralj dal poklicati?«

»Oh, pismo... Da, saj se ne spominjam dobro.«

Linières je pogledal krog sebe in njegove oči so obvisle na Dianinem robčku, ki je padel na tla. Pobral ga je, in ko ga je držal v rokah, je ugotovil, da je moker.

Grofica je jokala! Temna senca je legla na plemenitašev obraz, senca, ki pa je takoj izginila, ko je Diana prišla iz sobice, v katero se je bila za trenutek umaknila.

»Gospa«, je dejal njen mož, »pred seboj imate novega načelnika policije.«

»Mojo poklon, grof. Pa kako neki se je kralj spomnil na vas, ko ste se pa že pred več leti umaknili iz političnega življenja?«

»Posebna stvar.«

»In sedaj se vaša kariera nadaljuje... lahko pridete do položaja ministra... Postal ste stremuški... grof!«

»Prav zares!«

»Sicer pa«, je nadaljevala Diana in njen glas se je tresel od ganotja, »sicer pa ste prevzeli to mesto zgolj prepiranja, da boste meni naredili uslugo.«

Linières jo je pogledal in za trenutek obstal nem. Potem je dejal:

»Tudi tokrat ste mi brali iz srca. Ko ste bili vi pred leti tako bolni, da so vam zdravniki nasvetovali, da spremenite zrak, nisem hotel ostati v Parizu, ker je bil edini človek, ki sem ga ljubil, potreben zdravljenja... In tako sem se z vami vred zatekel v svoj gradič med hribi, med svojo družino. Ker vam pa bivanje na deželi ni moglo prignati turobe, sem mislil, da bi mogli vi naiti v Parizu priliko, da bi se raztresli.«

»Hvala, zahvaljujem se vam za ta novi dokaz sočutja.«

Grof je posadil na divan in se sam vsedel zraven.

»Ker ste vi prebrali del tistega, kar sem skrivaj v svojem srcu, bi sedaj rad odkril tudi še drugi del.«

»Ze razumem, grof. Na podlagi pooblastila, ki vam ga je dal kralj, bi vi lahko vstopili v sleherno hišo, imeli bi priliko prirečiti na pomoč vsem tistim, ki trpe in bi lahko našli...«

»Koga naj bi našel...?«

»Lahko bi poiskali tiste, ki so potrebni pomoči, ste dejali!«

Ob novem žarku, ki se je pojavil, da bi razjasnil temo njenega iskanja, bi se Diana kmalu prepustila svojim čustvom in odkrila skrivnost, katere se je bila

zaklela, da jo bo čuvala do svoje smrti.

Po drugi strani pa je tudi de Linières prisegel, da bo razkril to skrivnost, ki je kalila vse njegovo življenje. Upal je, da mu bodo v tem pogledu dobro služila nova pooblastila načelnika pariške policije.

Vrata salona so se odprla in sluga je naznanil vitez de Vaudreya.

Ko je videla, da se približuje mladi nečak, je Diana prevzelo resnično veselje. Roger, sin njene sestre Matilde, je imel štiriindvajset ali petindvajset let in bil zal mladenič. Priklonil se je pred grodom in poljubil svoji teti roko.

»Dobro, vitez, prav o pravem času prihajate. Imamo vam povedati ugodno novico.«

»Hvala, stric, toda o vsem sem že poučen in sedaj imam to željo, da bi izrekel svoje čestitke novemu generalu, poveljniku policije.«

»Pa kako veste.«

»Bil sem v običajni kavarni pri partiji šaha, ko je prišel nek uradnik in povedal to sijajno novico. Ves Pariz je sedaj na nogah.«

»Težka je naloga, ki sem si jo naprtil. Kralj noče, da bi se ponavljali škandali, ki so se dogajali vsak dan pod vlado mojega prednika. Razen na potepuše bom moral paziti tudi na vašo kavarno, na vašo zabavišča, dragi mladenič... Mislim, da ne govorim le za vas, Roger.«

»Niste me zadeli s temi besedami, kajti resnica bod« v oči le grešnik!«

»Vitez, vi boste morali opustiti družbo gotovih prijateljev, na primer, družbo markiza de Preslesa...«

Skrivnostni X-žarki

Nevidni za naše oko, a tako bistveni za življenje

Navaden zemljan, ki prvič stopi v temno delavnico večaka za X-žarke, ima največkrat občutek, da gre tu za tajne nadzemske pojave ali za okultistične zveze z nevidnim duhovnim svetom. Ni čuda, da je prvo njegovo vprašanje: Kaj pa so prav za prav X-žarki? Kaj se skriva pod imenom te običajne računske neznanke?

Oglejmo si stvar le z neke strani, da bomo razumeli, kaj nam raziskovalci v tej stvari nudijo še za bodočnost. X-žarki niso drugega ko prava svetloba. Za to svetlobo pa je naše oko slepo, čeprav je iste narave kakor običajna svetloba in se kakor ta širi s hitrostjo 300.000 kilometrov na sekundo.

Valovna dolžina X-žarkov je tako neznatna, da meri lahko le stotilijonski del milimetra. To se pravi, da povzroči trideset kvintilijonov tresljajev na sekundo. Da bi si to strahotno število lažje predstavili, pomislimo, da bi tak tresljaj v primeri z minuto bil nekako tako dolg, kakor je minuta v primeri z desetimi milijardami stoletij!

Kako je prišlo do lepe najdbe

Jeseni leta 1895. je profesor Wilhelm Konrad Röntgen opazil čuden pojav, ki mu drugi znanstveniki niso pripisovali nobene posebne važnosti. Vedel je, da se v cevi, v kateri se po močno razredčenem zraku sproščajo električni naboji, porajajo žarki, ki pustijo sledove na fotografirani plošči, če je bila izpostavljena blizu cevi. Bil pa je hudo presenečen, ko je videl, da se ti žarki vrtijo na fotografirani plošči, čeprav je cev spravljal v škatlo iz črnega kartona, ki ni prepuščal vidne svetlobe in ultravioletnih žarkov. Z obdukcijanjem je tudi opazil, da se ob vsaki električni sprožitvi na zaslonu, prevlečenem z neko fluorescirajočo snovjo, pojavi zelenkasta svetloba, čeprav je bila cev še zmeraj popolnoma zaštrta s črnim kartonom. Čudovita svetloba je torej prodrla skozi karton in postala vidna na zaslonu, ki je bil pomaknjen v bližino pokrite cevi. Hotel je skrivnostno svetlobo preučiti, s tem da je med zastrto cev in zaslon spravljal več tisoč strani debelo knjigo. A svetloba je vseeno prodrla in se na zaslonu z lepo vidno zelenkasto barvo odražala. A največje presenečenje, ki ga je kdaj v življenju doživel, je Röntgen prevzel tedaj, ko je med cev in zaslon iztegnil roko ter na zaslonu zagledal okostje svoje roke. Röntgen ni poznal narave nove odkritih žarkov; zato jim je dal značilno ime, ki ga v znanstvu rabijo za vsako neznanko: X.

Bili so to torej nevidni žarki, ki pa so v delavnici raziskovalca svetlobnih in električnih pojavov postali vidni. Na kakšen način? Z za-

slonom, prevlečenim s posebno fluorescirajočo snovjo, ki je skrivnostne žarke prikazal z zeleno svetlobo.

V tej imenitni najdbi pa se še skrivajo tajne sile

Röntgenovi žarki so nam pozneje odkrili pravo notranjo zgradbo snovi in prikazali delovanje in sile najmanjših snovnih delcev, atomov. To pa še zdaleka ni vse. Veščaki neutrondelajo, da bi imenitno najdbo docela izkoristili in skrivnostnim žarkom izrgali nove čudovitejšje tajne.

X-žarki imajo na primer važno lastnost, spreminjajo zrak v dober prevodnik elektrike. Kakor znano, je navaden zrak veljal ravno za dober izolator. X-žarki namreč v vsakem plinu tvorijo roje z električno nabitimi neskončno majhnih delcev, ki so jim znanstveniki dali ime »ioni« (oznaka iz grškega besedišča, ki pomeni »dober«, »potovalec«, ker jih električna sila usmeri na pot). Ti delci delujejo kakor prašni drobci, okrog katerih se zračna vlaga zgosti. Vsak izmed delcev namreč služi kot opora, na kateri se voda usede. Na ta način dobimo megle zelo drobnih vodnih kapljic. Ker je pridobivanje umetne megle precej lahka zadeva, bi nemara z močnimi novimi žarki, ki bi jih s posebnimi cevmi (takih pri sedanjih tehnikah zaenkrat še ne poznamo) spustili skozi to megle, mogli povzročiti umeten dež, kar bi bila brez dvoma za velike predele sveta neznansko velikega pomena.

Od umetnega dežja do naprave, ki bi ustvarjala motorje iz daljave

A še druga presenečenja lahko pričakujemo, ki nam jih zaenkrat narekuje samo naša domišljija. Mož bodočnosti, ki bo spustil v ozračje močne snove X-žarkov in s tem ogromen zračni stebel ioniziral ter napravil prevodnega, bi s tem ustvaril velikansko radiotelegrafsko anteno, visoko več kilometrov, po kateri bi lahko poslali poročila in druge prostore vesolja. Novi silni snopi X-žarkov bi na nebu lahko priklicali čarobne severne sijaje. Nazadnje pa bi se nam še utegnili izpolniti tolikokrat napovedana možnost, da bi po novih žarkih prišli tudi do priprave, s katero bi lahko ustvarili motorje na daljavo.

Nihče ne more z gotovostjo reči, če se bo vse to posrečilo ali ne. Gotovo pa ni izključeno, da bodo nevidni Röntgenovi žarki, razširjeni v velike daljave, v bodočnosti priglajali nove luči na temnih poteh človeške usode.

Zdravo telo v zdravi duši!

Tehtna zdravniška sodba o telesnem utrjevanju

Kakor v nešteto drugih znanstvenih opredeljenih določilih pojmov, tako tudi zdravilstvo tehtna utrjevanje v širšem in ožjem smislu. V prvem pomeni zvišanje odpornosti moči duše in telesa pred škodljivimi vnanjimi vplivi, v drugem pa navajanje telesa na toplotne razlike, s katerim se človek ubrani zlasti kvarnih prehladov in vseh njihovih mnogih posledic.

O vzrokih prehladov in z njimi povezanih bolezenskih pojavih vladajo v zdravniškem svetu še danes spori. Ni pa dvoma, da se utrjeno telo ne prehladi tako hitro kakor na večje toplotne razlike nenavajeno telo.

Telesno utrjevanje je torej v tesni zvezi s čudovito bistro urejenim toplotnim gospodarstvom človeškega telesa in delovanjem kože. Telesna toplota se sama od sebe vzdržuje na isti višini (od 36,7 do 37,5 stopinj), pa naj bo človek ob zemeljskem ravniku ali na severnem tečaju. Izredno natanko urejanje toplote pa je mogoče samo zaradi tega, ker koža po menjajoči se sili krvnega dotoka oddaja zdaj več zdaj manj toplote in pa zaradi dihanja ter snovne izmenjave, ki jih povzročajo gibajoče se mišice.

Koža je za svoja opravila posebno spretno ustrojena. V njej se iztekajo številni toplotni živci kakor posebne toplotne točke, ki pa so na različnih krajih telesne površine različno porazdeljeni. Vrh tega je krvno ožilje v koži razporejeno v tako gosto mrežo tanjših žilic, da ta mreža lahko sprejme vase več ko polovico celotne krvi, kar je v človeškem telesu. Koža je torej tako prepojena s krvjo, da se lahko prilagodi vsem trenutnim potrebam.

Z gibanjem mišic in poglobljenim dihanjem si vsak organizem samohotno pridobi določeno mero toplote. Toda toplota si lahko uroja še po tako imenovanih »refleksih«, to je po živčni poti: živčna središča v hrbtenem mozgu namreč

ob mrazu vplivajo na kožno ožilje in kožno mišično tkivo, da se skrijejo. Zato koža pobledi, se shladi in je brezkrvna (kurja polt). Čim manj krvi pa se po koži pretaka, tem manjše je izžarjevanje toplote nazven. Ob vročini pa se krvno ožilje razširi, koža pordeči in oddaja mnogo več toplote. Hkrati pa začne delovati žleze znojnice in po izparjevanju se telo znebi še več toplote, ter se tako zavaruje pred nevarnostjo vročinske kapi.

Zato je gotovo potrebno, da si zlasti omikani človek privadi kožo na večje spremembe, ker se je z obleko navadil na skoraj enakomerno toploto. Ob mrazu se človek trese: telo namreč skuša samo od sebe po gibanju mišičevja priti do večje toplote. Ta reflektorični pojav lahko podpremo z vihtenjem rok ter tekanjem. Mimo tega pa še lahko hote pridemo do večje toplote na čisto preprost način, ki ga pa ljudje malo poznajo: to je globoko dihanje. Človek bi moral zmeraj globoko dihati, kadar na primer stopi iz tople zakurjene sobe na mraz, ker se s tem ubrani prehlada.

Takole se utrjuj:

1. Ne pomehkuži telesa z obleko! Če se še tako skrbno zavijaš, se ne boš ognil prehladu, slabo prezračena in oznojena koža je namreč za prehlad hudo občutljiva. Zrak naj bi torej zmeraj imel prost dostop do telesa tudi skozi obleko.
2. Navadi se na svež zrak s tem, da se mnogo giblješ zunaj ob vsakem vremenu; delaj zračne kopeli v prav lahki obleki ter na prostem; spi ob odprtem oknu.
3. Udeležuj se v športu! Ljudje, ki si s športom krepijo telo, se mnogo lažje privadijo

Toda glej, ko vam je z resami obšit služabnik odpiral premakljiva vrata neke dvorane, da bi sam pokazal umetni dvorski vrt z jezerom, v katerem so plavale zlate ribice in z otočkom, zasajenim s prilikavimi borovci (ki ne manjkajo v nobenem boljšem gospodinjstvu), je zasvetilo sonce nad pozlačenimi drobci skal, ki prav tako spadajo v pravo japonsko hišo.

Bil sem tako vesel, da sem hotel slugi stisniti v roko napitnino. Toda mož je pokazal na medeni grb šestnajstero listne kraljevske krizanteme, ki je krasila njegovo modro uradno čepico s ščitnikom, in je odklanjaje rekel:

»Cesarjev služabnik sem!«

Vse skupaj ni bilo nič posebnega, toda tolažilo me je sonce in prepričanje, da bi bilo dva jena napitnine prav za prav preveč. Zal naju je sonce tolažilo le kratek čas, malo dalj kakor sva odslavila svoji rikši. Nato se je znova vilo in naju premočilo, preden sva se mogla zateči pod bližnjo streho. Tam sva torej stala in kar najbolj želela, da bi pritekla mimo dva rikša-kulija. Toda mimo je tekla samo voda in to tako, da je s strehe najprej padala na najine klobuke.

»Kaj če bi vstopila?« sem predlagal.

»In če v tem pridela dva rikši?« mi je odgovoril kapelnik z naivno vero umetnika.

Nekaj stara ženska, ki nama je prijazno pomigala v hišo, je odločila v moj prid. Dala nama je piti vročega zelenega čaja in med tem ko sva midva pila čaj, se je izkazalo, da njeno stanovanje prav za prav ni stanovanje, ampak majhna skrita trgovina s starinami. Trgovinca je bila polna zrezljanih Budovih kipev, kitajskih čaj in zaprašenih zlitkov, ki so imeli videz pristnih starih slikarj.

Kaj je na Japonskem bolj zapeljivega, kakor brskati pri trgovcih s starinami, predvsem v tistih trgovinah, ki jih še niso preplavili tuji, Lautrup je že brskal po svežnjih starih lesorezov in se je delal tako zanimivega, da so prišli v trgovinico po vrsti trije si-

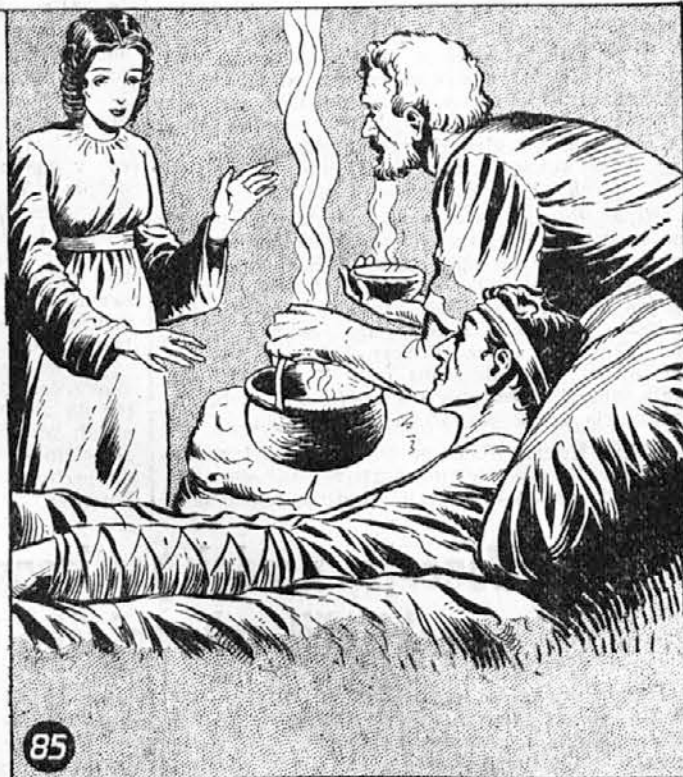
HENRIK SIENKIEWICZ

ROMAN V SLIKAH

85.

Ko se je Vinicij drugo jutro prebudil, je zagledal v sobi samo Ursusa, ki je podpihoval ogenj, da bi mu na njem pogreel juho. Začela sta govoriti Ursus mu je pravil o svoji domovini in o tem, kako je došel v Rim z Ligijo, ki jo je rimski poveljnik Pomponij odvedel za tanko. Potem je sedel poleg postelje, začel juho vlivati v skledico ter jo nositi Viniciju v usta. Toda velikan je bil pri tem poslu kaj neroden in skledica se mu je v orjaški pesti kar gubila, dokler ni obupal in mu je morala priti na pomoč Ligija.

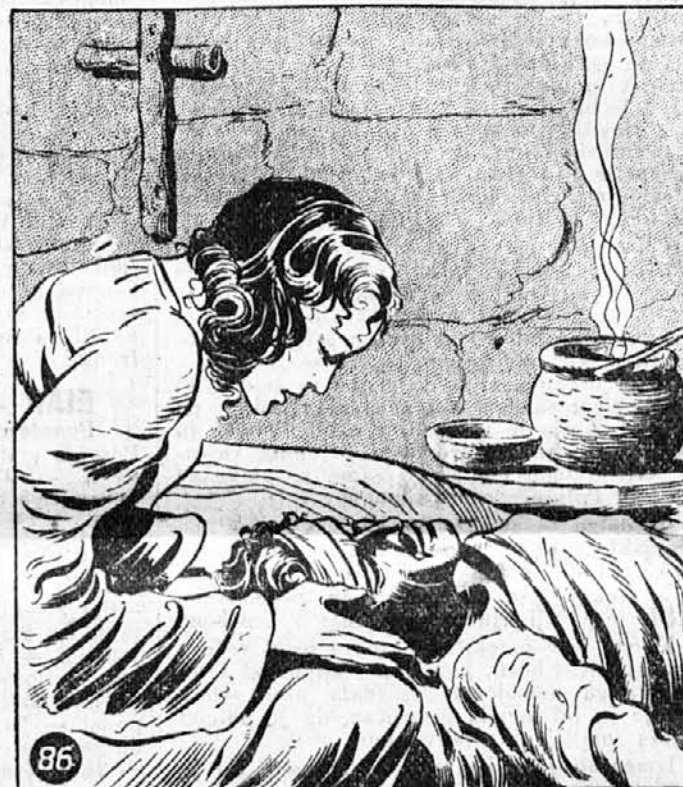

86.

Ligija ga je nahanjala, potem pa je sedla k njemu na ležišče. Govorila sta o Pomponiju, o Kristusu in o sladkosti nove vere. Vinicija je Ligija bližina vsemu bolj in bolj, dokler se ni nazadnje vzpel, ji položil glavo v naročje ter ji začel goreče šepetati:

»Naj mi Kristus nakloni tebe, pa ga bom ljubil. Zame si zdaj ti edino božanstvo. Hotel bi objemati tvoje noge, ti moja boginja. Ne moreš vedeti, kako te ljubim.«

Bolečina, očaranje, poželenje in spoštovanje, vse mu je v trenutku privrelo iz srca. Ligija je čutila, da je ljubljena in oboževana. Zavest jo je zapuščala, razkošna, skrivna slast jo je objemala vso. Prijela je Vinicija za senci in se z ustnicama začela dotikati njegovih las... dokler se ni zdramila iz ognjene omotice in zbežala.

na nenadno izgubo toplote kakor taki, ki stalno čepijo po raznih prostorih in telesa ne razgibljuje. Če hočeš telo temeljito utrjevati, moraš telo vaditi z vajami. Prav dobro se tudi obnese, če si telo v rednih presledkih pošteno masiraš.

4. Bodi prijatelj vode in zraka! Utrjevanje pa ne pomeni, da se moraš navaditi na kolikor moč mrzlo vodo, ker marsikdo ne prenese brez škode mrzle vode. Prevelika vnaša v takem utrjevanju pa je v nasprotju z zdravniškim izkustvom. Če si dnevno le za nekaj kratkih minut umiješ telo, si ga boš dobro okreplil in ves dan čutil blagodejne učinke take osvežitve. Za dobro reakcijo kože že zadostuje, če ima voda toplino nekaj pod 32 stopinj. Najprej se umijaj v vodi, ki ima toploto, kakršna vlada v sobi, potem pa počasi toploto znižuj. Pri polvih, prahih in celotnih kopelih začni s 23 stopinjami in v naslednjih dneh znižuj do 20 ali 18 stopinj.

Kratke kopeli s potapljanjem in sledeče zračne kopeli v sobi, združene s krepkim gibanjem so prav koristne. Kopeli v rekah in jezerih ni tako lahko uravnati, a so zaradi zveze s soncem, zrakom in vetrom posebno dragocene.

Po vsaki kopeli, naj bo delna ali celotna, je zelo važno, da si kožo skrbno odrgneš in posušiš, izparjevanje zaostale vode namreč kožo močno shladi. Živčni, slabotni in okrevajoči naj si zapomnijo, da je zaradi njihove velike občutljivosti do toplotnih dražljajev bolj pametno in koristno, če si telo samo odrgnejo ter delno umijejo in nato ležejo v postelji. Docela ne-pametno pa je, če si telo utrjuješ, ko si prehlajen.

Otroka je treba zgodaj navaditi na zrak, svetlobo in sonce. Z utrjevanjem z mrzlo vodo pa naj starši začno šele tedaj, ko začne otrok hoditi v šolo.

V deželi cvetočih češenj

Cas deževja pr. haja

Dva dni kasneje je prišel kapelnik Lautrup in si hotel ogledati tempelj. Tretji dan pa je sedel na stopnicah in izjavil, da nima nobenih želja. Tudi japonskim templjem škoduje deževje. Ljubkost njihovih jasnih lesenih kontur se v deževju izgubi in tudi najljubše usločena streha iz cedrov ne izgubi svoje mikavnosti, če ni drugega kot kap. Z dvorci, ki jih je še nujnejše »treba ogledati« (vse, ki jih na priporočilo poslušništva tujem odpro) je že boljše.

Predno so prišli v deželo beli, cesar ni imel vse moči, ampak »šogun« general dežele. Zato so dvorci šogunov sijajnejši kakor cesarski in dvorske z zlato peno pobarvane strehe morajo, sedeva izven časa deževja, učinkovati nadvse okusno. Cesar se je moral zadovoljiti z risbami s tušem na papir, zato pa je imela njegova soba dve predsobi, dočim se je moral zadovoljiti šogun z eno samo predsobo. Kajti, če tudi so bili cesarji od njih odvisni in so v nekem času živeli v Kiotu trije cesarji, ki jih je šogun po vrsti upoko-kojil, je bil vendar cesarjev praded porojen iz nosne votline sončne boginje, dočim so bili šoguni po poreklu potomci le navadnega vojaškega plemstva.

Ko je prevzel v letu 1868. oblast od šogunov cesar Meiji, je napravil iz zadnjega šoguna Tokugawa prince (sedanji princ Tokugawa je tihi predsednik gosposke zbornice). Nič te zgodovine ni naslikane na stenah. Tam sede vrabci na bambusovih steblih in slavci na mavričnih cvetovih, nadalje tigri, ki skačejo grobovito okoli in ki sploh nimajo videza kot tigri. Japonci poznajo namreč te zverine samo iz pripovedovanja in mislijo, da so to neke vrste psi. Da, vse to bi bilo zares zanimivo, če bi si to lahko ogledal pri sončni svetlobi in ne bi vedno znova moskiti potrjevali, da je nastopil čas deževja.

določiti ceno, dočim mora poslovodkinja voditi razgovore.

»Ali je to kaj vredno?« je vprašal kapelnik s takim zaupanjem, da mi je kar laskalo (stari japonski lesorezi so namreč prilično težko poglavje v umetnostni zgodovini).

»Tako,« sem mu odgovoril izmikajoč se, »poznavalec bi tukaj lahko kupil za nekaj jenov najredkejšje lesoreze.«

Tega ne bi bil smel reči, kajti Lautrup se je zakopal za pol ure v prah, in ko se je spet pojavil, je imel štiri lesoreze, trgovca pa dvajset jenov petdeset. Glavna stvar je bil lesorez, ki je predstavljal dve mladi Japonki v ljubki drži (ena si je napravljala pri-česko, druga pa ji je pri tem pomagala). Nato sem kupil tudi sam orumenelo knjižico z barvastimi pokrajnami za pet jenov.

Svoj ugled bi obvaroval dalj časa, če ne bi takoj pokazal knjižice s pokrajnami hotelskemu ravnatelju:

»Uganite, koliko sem plačal za to knjižico?«

Videlo se mu je, da hoče visoko ceniti.

»En jen,« je vprašal obotavljaje in opravičujoč pristavil:

»Tujem radi prodajajo dražje.«

Lautrup je obstal in odmaknil roko, s katero je hotel pokazati svoje lesoreze.

»Ali bova whyski?« je vprašal in po njegovem glasu sem spoznal, da naju zdaj ne spoštuje več toliko kakor prej.

»Gotovo,« sem odgovoril, nakar sva popila vsak eno čašo. Nato sva popila še eno in potem še eno. Ravno sem prišel do prepričanja, da ne bom nikomur več pokazal, kar sem kupil, ko sem opazil srep pogled Lautrupa, ki je gledal v steno.

Na steni je visel plakat neke japonske žganjarne. Mičen plakat predstavljal je dve mladi Japonki v ljubki drži (ena si je napravljala pričesko, druga pa ji je pri tem pomagala). Samo, da je bil Lautrupov lesorez ob orumenem in od vlage lisastem robu odtrgan, glasov whyski trdke.

»Na zdravje!« je rekel končno; toda to je povedal tako, da se je čutilo, da bi rajši povedal čisto nekaj drugega.